

1550/57
T R I O
Y M D D I D D A N I O N ,

R H W N G
G W E I N I D O G

A C
U n o ' i B L W Y F O L I O N ;

A R
G y w i r E g w y d d o r i o n C R E F Y D D ,

A C
I e c h y d w r i a e t h i B e c h a d u r i a i d d r w y I e s u G R I S T ,
Y r u n i g W a r e d w r a c I a c h a w d w r .

G a n y P a r c h e d i g T H O . V I V I A N , A . B .
F i c a r C O R N W O O D , D e f o n , y n d d i w e d d a r o G o l e g e E x e t e r ,
y n R H Y D Y C H A I N .

A G y f i e u t h w y d i ' r C Y M R A E G a l l a n o ' r P e d w a r y d d A r g r a p h i a d
a r D d e g y n S A I S O N A E G ,
G a n y P a r c h e d i g W . W I L L I A M S , A . B .
C u r a t C A E R G Y B I .

M W Y T H I G ,
A r g r a p h w y d g a n T . W O O D , I l e g e l l i r c a e l
a r g r a p h u p o b m a t h o L y f r a u C y m r a e g w e d i
e u d i w i g i o y n o f a l u s , g a n I F A N T O M A S .

M , D C C , L X X I I .

John Lloyd 3rd Es. Clerk

Y M D D I D D A N I.

R H W N G

Gweinidog ac un o'i Blwyfolion.

GWEIN-**F**Y nghymmydog, dydd da i chwi.—
IDOG. Mi welaf eich bod wedi codi yn
fore, ac na buoch fegur; mae'ch
anifeiliaid wedi eu porthi, a'ch gweinidogion yn
gweithio. Mi welaf fod llwyddo yn y byd yn beth
agos at eich calon.

PLWYFOL. Gwir, Syr, mae'r holl bethau hyn
yn angenrheidiol. Mae'n rhaid parottoi bwyd a
dillad; mae'n rhaid talu'r ardreth i berchennog y
tir; ac y mae hyn yn gofyn gofal mawr a llafur.

G. Ni fynwn mewn un modd rwystro eich di-
widrwydd. Eich dyled ydyw bod *nid yn ddiog*
mewn diwidrwydd. Ond, chwi wyddoch, fod
gennynch alwedigaeth arall heblaw hwsmonaeth—
Mae'n rhaid i'r enaid gael ei phorthi a'i dilladu
hefyd.

P. Diammeu yr enaid a ddylai gael gofalu am
dani yn y lle cyntaf, o blegid hyn ydyw'r gofal
pennaf; ond yr wyf yn gobeithio nad wyf yn ef-

cenluso fy enaid a'r byd a ddaw—Drwg fyddai gennyf i'ch feddwl cynddrwg am danaf; Yr wyf yn credu nad oes i chwi achos.

G. Nid oes i mi un achos neulltuol i fod yn amheus o honoch chwi yn hyttrach nag eraill.—Ond pan edrychwyf o amgylch, a chanfod yr anystyriaeth gyffredinol ynghylch iechydwrïaeath y mae dynion yn byw ynddi, mae'n flin gennyf dros fy nghyd-greaduriaid marwol; ac mewn perthynas i chwi o'r plwyf yma yn enwedigol, yr wyf yn fy nhybied fy hun yn rhwym i'ch rhybuddio chwi o'ch perygl, fel na byddo i chwi farw cyn cael maddeuant am eich pechodau drwy ffydd yn Iesu Grist, *a chyfran ym mysg y rhai a sancteiddiwyd.*

P. Yn enw'r Arglwydd! Syr, pa'm mae gennyf y fath feddyliau anghariadus am danom ni?

G. Peidiwch a gwneud cam â'r gair *Cariad*; o'blegid nid yw cariad ddim yn gofyn i ni dybied yn dda am bawb yn rhesymmol neu anrhesymmol, ond i ni ewyllysio a bwriadu yn dda i bawb. Pe na roddwn i ddim blinder i mi fy hun o'ch plegid chwi, hynny yw, pe bawn i yn hollol heb gariad, chwi a'm tybiech yn ddyn cariadus iawn.

P. Ond gobeithio nad ydych ddim yn eim condemnio ni oll: y mae rhai o honom ni yn wir yn ddrygionus, yn bobl dyngilyd a meddwon, ond nid ydym ni eu gyd felly. Chwi a wyddoch eich hun fy mod I yn cadw fy eglwys, ac yn dyfod weithiau i'r cymmyn. Ni wneis i niweid i un-dyn erioed, ac yr ydwyf yn talu i bawb eu heiddo.

G. Ac ar hyn yr ydych yn adeiladu eich gobaith am y nefoedd?—O's dyma eich sail chwi, y y mae'n rhaid i mi ddywedyd yn eglur i chwi, hi a'ch gâd chwi yn ddiobaith yn nŷdd profiad. Gadewch i ni ei chwilio hi wrth air Duw.

“Ni wnaethoch chwi niweid i un dyn erioed.” Mae'n debyg gennyf mai eich meddwl ydyw, na ddarfu i chwi na lladd na lladratta erioed; nid wyf
fi yn

fi yn tybied i chwi wneuthur ; ond er hynny chwi a wnaethoch lawer o bechod, ac a wnaethoch lawer o niweid, nid yn unig i eraill, ond yn enwedigol i'ch enaid eich hunan, drwy droseddau mawrion ac aneirif ; ie, troseddau beunyddiol yn erbyn cyfraith sanctaidd Duw. Ie, chwi a dorrasoch bob un o orchymmynion Duw.

P. Pwy allai roddi i chwi y fath hanes am danaf fi ?

G. Chwi eich hunan ddydd Sul diweddaf. Pan glywsoch fi yn adrodd y gorchymmynion, chwi a atebasoch ar ol pob un o honynt hwy, *Arglwydd trugarha wrthym, &c.* Eich gwaith yn gweiddi am drugaredd oedd yn gyfaddefiad eglur eich bod yn euog.

P. Ni bu mi erioed yn *Ddelw addolwr, yn Llofrydd, na Godinebwyr.*

Do, y cwbl o honynt. Ai ni ddarfu i chwi erioed garu un peth bydol yn fwy na Duw a'i ffafwr ef ? nag ofni dim yn fwy na'i anfoddlondeb ef, fel yr esgeulusfodch ddyledsiwydd ag oedd hyypys i chwi, yn bytrach na dwyn arnoch eich hunan unrhyw anghyfleusdra preiennol ? Yr oedd hyn yn droseddiad o'r gorchymmyn *cyntaf*. Y mae'r ail orchymmyn yn perthyn i'r *modd o ddangos* addoliad y galon ; ac am hynny beth bynnag yn eich gwafanaeth a fu yn anweddaidd, megis *meddyliau crwydredig, diosafwch, a dibarch i Dduw*, yn gyftal ag *arferu delwau*, fydd droseddiad o'r gorchymmyn hwn ; felly hefyd y mae esgeulusdra o wafanaeth Duw. Ac yma ni cheiswch gymmeryd arnoch, mae'n debyg gennyf, fod yn *ddieuog*. Yn ganlynol, eich gwaith yn dyfod i'r eglwys a'r sacrament yn y modd yma, a haeddai ei gyfrif ym mhilith eich pechodau, yn hytrach nag ymddiried ynddo am gafiawnpad ger bron Duw. O fewn ychydig o funudiau a aethant heibio mi a ch clywais yn *cymmeryd enw yr Arglwydd yn ofer*, gan ei arferu yn ddiachos

ddiachos ac heb ddim teimlad parchedig a braw-
ychus o'i Fawrhydi nefol, am yr hwn y llafarsoch.
Chwi a wnaethoch yr un peth, te allai, ddeg mil o
weithiau yn eich bywyd. Mae hyn yn droseddiad
o'r *trydydd orchymryn*. Pa brŷd bynnag y darfu i
chwi esgeuluso bod yn bresennol yn addoliad Duw
ar y *sabbath*, heb rwystr angenrheidiol, gadael i
feddyliau bydol eich anghymmwyso i wasanaeth
Duw, gwneuthur negesau bydol ar y diwrnod
hwnnw, y rhai a allid eu gwneuthur ar un arall,
ac esgeuluso cyflegru y cwbl o hono et i Dduw,
drwy ddarlenn, gwrandu, gweddio, myfyrddod, ac ym-
ddiddanion defnyddiol, — chwi a halogasoch ddydd
yr Arglwydd. Sylwedd y gorchymmynion hyn
ydyw, *Tydi a geri yr Arglwydd dy Dduw a'ith holl*
galon: Ond chwi a fuoch yn fyr o hyn, pa brŷd
bynnag nad oeddych yn ymddwyn er gogoniant
i Dduw. Yr awr hon beth a debygwich chwi am
eich diniweidrwydd mewn perthynas i ddyled-
fwyddau y llech gyntaf?

P. Ni fedraf gymmeryd arnaf fy nghyfiawnhau
fy hun mewn perthynas i Dduw; ond mae'n sicr
gennyf na wnaethym niweid i ddyn.

G. Ni ddywedwich felly ddim, pe deallech yf-
prydolrwydd ac ehangder gorchymmynion Duw,
fel yr eglurwyd hwynt gan ein Harglwydd yn ei
bregeth ar y mynydd. Yno y canfyddwich fod tra-
chwant yn y llygad neu'r galon yn cael ei gyfrif yn
edineb yng olwg Duw; a *digofaint* diachos, ac yn
enwedigol ymadroddion farhaus, yn cael eu cyfrif
yn radd o *lofruddiaeth*: a phwy a eill ei ryddhau
ei hun oddi wrth y pethau hyn?

Os cymmerwich yr un modd i ddeall y gorch-
ymmynion eraill, pob rhan o'ch ymddygiad ag
oedd yn anghyfaddas i'r sefyllfa eich gosodwyd
ynddi gan Raglaniaeth, pob *amharchadigaeth* a
gogan balch i'ch gwell, a phob ymddygiad anfwyn-
aidd a niweidiol i'r *duw* fyddo i'larw i chwi, a
ymddengus

ymddengus yn droseddiadau o'r pummed gorchym-
myn. Pen drwg absen, gogan byrbwyll, ac adrodd
chwedl niweidiol i air dâ eraill. ydynt yn groes
i'r nawed gorchymmyn : a phob grwgnach a thu-
chaf aefinwyth, censißen ac awydd, ydynt bechodau
a wnerddir gan y degfed.

P. Oddi yma mae'n debyg nad oes ond un gor-
chymmyn na throseddais yn ei erbyn.

G. Pe iawn adwaenech eich hun a chyfraith
Ddu, ni ryddhaech mo honoch eich hunan oddi
wrth hwnnw'chwaith. Na ddigiwch, yr wyf yn
llefaru o gariad i'ch enaid. Nid wyf yn eich tyb-
ied yn lleidr neu yspeiliwr; etto ai ni ddarfu i
chwi erioed guddio beiau yr hyn a werthasoch, y
pryd y gwyddech mai anwybodaeth ynghylch y
beiau hynny oedd yr annogaeth fwyaf i beri i'r
marchnattwr brynu? Nage, oni ddarfu i chwi yn
fynych ganmol eich eiddo felly mewn ffordd gyf-
fredinol, ag oedd yn anghyttunol â gwirionedd
manwl? Oni ddarfu i chwi yn greulon gymmeryd
mantais ar eisiau gwerthwr anghenus, a churo i
lawr ei eiddo ef yn llawer is na'i werth priodol?
Diammen y tyftiolaetha y pethau hyn yn eich
erbyn.

P. Wrth hyn, Syr, yr ydych yn condemnio yr
holl fyd. Yn ôl eich cyfrif chwi, nid oes 'run dyn
dâ ar wyneb y ddaear.

G. Nid fy nghyfrif i ydyw ef, ond cyfrif yr
ysgrythyr; *Nid oes un yn gwneuthur daioni, nac oes
un, Rhuf. iii. 12.*

P. Mae'n dda gennyf gan hynny nad ydych yn
fy nhybied i yn waeth na'm cymmydogion. Yr
wyf yn gobeithio gwneud cystal ag eraill, o blegid
mae pawb yn bechaduriaid.

G. Am hynny yr ydych yn tybied nad oes
achos i chwi ymfalio llawer, o's ydych chwithau
felly hefyd; ond gobeithio cael myned heibio yn
y dorf. Onid oes y cyfryw feddwl a hwnnw yn
llechu

fflechu yn y gwaelod ? Ond beth a dâl rhifedi gyd â Duw, rhag llygad llym pa un nid all un dŷn ymguddio, na gwrthwynebu, na diangc rhag ei fraich ef. Pe buafech fyw yn *Sodom*, neu'r hên fŷd, fe allasai yr un meddwl a hwn eich suo i gyfgu yn y ffieidd-dra cyffredinol, ond ni achubasai mo honoch, rhag y *diluw* dinystriol, nag rhag y ffrydiau *tân*.

P. Wrth hyn yr ydych yn damnio yr holl fŷd.

G. *Damnio !* Pa air ydyw hwnnw ? Mae ef yn arwyddocau barnu i boen dragywyddol, gwneuthur hynny fy'n perthyn yn unig i'r Barnwr cyfiawn. Myfi a'm holl enaid a waredwn bawb rhag y trueni hwn. A chyda'r bwriad hwnnw yr wyf yr awr hon yn llefaru yn eglur ac yn ffyddlon wrthy chwi, ac hefyd yn gydsynniol â gair Duw.

P. Pwy gan hynny a all fod yn gadwedig ? Nid chwy chwi eich hunan, Yn rhodd, Syr, a bechafoch chwi erioed ?

G. Fy nghyfaill, byddwch ddifrifol. Mae'r testyn yr ŷm yr awr hon arno o'r pwys mwyaf. Myfi a bechais gyftal a chithau ; pechais yn fawr, ac fe haeddodd fy mhechodau i ddamnedigaeth dragywyddol ; ond fe ryngodd bodd i Dduw fy neffro i edifeirwch, efe a ddangosodd i mi fy mherygl, ac a'm cynhyriondd i *ddiangc rhag y llid a fydd*. Efe a ddanghofodd i mi hefyd y ffordd i ddiangc rhag cyflog pechod, yr hon a agorwyd yn yr *esengyl fendigedig*. Yr wyf yn coelio fy mod wedi derbyn y cynnigiad o iachawdwriaeth a wnair yno, ac wedi cael maddeuant drwy ffŷdd yn Iesu Grist.

P. Yr wyf finnau yn gobeithio fy mod hefyd wedi edifarhau ; mae'n sicr gennyf, mai os digiaf Dduw, fod yn ddrwg gennyf ar ôl hynny. Ac am ffŷdd, pa'm, yr y'm oll yn Grist nogion, yr wyf yn gobeithio, ai nid ydym ?

G. O's ydyw eich *edifeirwch* yn *ddiragrith*, a'ch *ffŷdd* yn *fywiol* a *chadwedigol*, mae eich cyflwr yn ddjogel

ddiogel a dedwydd. Ond y mae llawer o bobl yn eu twyllo eu hunain drwy *ffydd farw, ac edifeirwch ammerffaith*. Ydych chi yn foddlon i gael o'ch edifeirwch chi ei brofi, pa'r un ai ei fod yn ddiagrith ai peidio?

P. Ydwys; oblegid nid eill y profiad wneud i mi mo'r niweid; o's wyf yn ddiogel, dâ; ac o's nad wyf, gobeithio nad ydyw hi ddim rhy ddiweddar i wellhâu.

G. Uniawn y dywedafoch. Yn gyntaf gan hynny, gadewch i ni holi eich *edifeirwch*. Yr awr hon mae gwir edifeirwch yn cynnwys ynddo deimlad o bechod, ei atcafrwydd a'i wrthuni, casineb iddo, ymddarostyngiad ac hunan-ffieiddiad o'i blegid, ymadawiad g'irioneddol âg ef, a dychweliad at Dduw trwy newydd-deb buchedd. A ydyw eich edifeirwch chi o'r fath yma?

P. Yr wyf yn gobeithio ei fod ef.

G. *Cyslog pechod yw marwolaeth, marwolaeth dragywyddol*. A ydych yn tybied eich bod yn haeddu'r farwolaeth hon?

P. Yn gymmaint a phobl eraill, o blegid mae pawb yn bechaduriaid; ond mae Duw yn drugarog.

G. Na siaradwch am bobl eraill. A ydych chi, wrth eich henw, yn tybied eich bod yn haeddu marwolaeth dragywyddol?

P. Pe yr ymddygai Duw tu ag attaf fi yn ôl cyfiawnder manol, yr wyf yn tybied hynny. Ond gan fy mod yn tybied Duw yn drugarog, felly yr wyf yn gobeithio y gwnaf o'r goreu.

G. Yr wyf yn ofni fod eich tybiau ynghylch trugaredd Duw yn gyfryw ag fydd yn rhwystro gwir edifeirwch. Fe debygid eich bod yn meddiannu gobaith am drugaredd heb fod yn deimladwy o'ch dirfawr drueni hebdo ef; eich bod wedi ymiro a'r eli iachusol cyn i chi gael eich briwo. Hyn y mae'r Hollalluog yn ei alw *iachau briw ei bobl*

Bobl yn ysgafn. Yn awr, fe debygid eich bod yn yr achos yma wedi twyllo eich hunan. Ni ddarfu i chwi erioed weled eich hunan mewn cyflwr o bechod a marw laeth; ni ddarfu i chwi erioed weled pechod yn atcas; ni fuoch erioed yn ofni fawr rhag colledigaeth, ac ni welioch nad oedd grym na nerth ynoch eich hunan; ac am hynny ni ddarfu i chwi erioed ffoi atto Ef, yr hwn fydd yn *lloches rhag y demfil*. Ac o's na ddarfu i chwi erioed ffoi fel hyn at Grist, megis yn ddigymmorth ac ar ddarfod am danoch hebddo ef, mae'n amlwg eich bod etto heb ddim hawl cadwedigol ynddo ef.

Gwelwch fel yr oedd hi gyd â'r dychweledigion hynny a grŵyllir yn Aetâu'r apostolion; gwrandawyr Pedr a ddwyfbigwyd yn eu calon, ac a ddywedasant, *ba wyr frodyr, lath a wnawn ni?* Ceidwad y carchar a ddaeth dan grynu, drwy deimlad o'i gyflwr truenus cyn ei fedyddio, ac a dderbyniodd faddeuant pechodau. *Paul* a syrthiodd ar y ddaear.

P. Anghredinwyr oedd y rhai hyn oll. Myfi a gefais fy medyddio yn fy ieuengŵid, a'm dwyn i fynu i wybod pethau da, ac a gredais bob amser.

G. Nid ydyw Duw yn ymddwyn gyd â phawb yn yr un modd. Ond gwyliwch rhag bod yn pwyso gormod ar y rhagorfreintiau hyn. Chwi a gawfioch eich bedyddio yn gynnar; ond chwiliwch eich calon a'ch bywyd. Ai oni ddarfu i chwi fyw dros lawer o amser ynghyd, fel heb *Dduw yn y byd?* Yn lle ymavorthod d'r byd, a'r cnawd, a'r cythraul, ai oni ddarfu i chwi eu dilyn, a chael eich tywys ganddynt? Ai oni arweiniwyd chwi gan y byd i farnu pethau yn ôl tybiau dynion, yn groes i air Duw? Ai oni ddarfu i chwi mewn amryw bethau gydyffurfio a'i arferion ef, yn groes i orchymynion Duw? Oni ddarfu i chwi yn fynych ufuddhau i'ch tueddiadau a'ch chwantau cnawdol, fel drwy hynny y trofeddasoch yn aml bur gyfraith Duw, o's nid trwy droseddiadau gweithredol, etto trwy gyddwyn

ddwyn a meddyliau drwg, a byw mewn pechodau bychain yn ddiofal? Ac oni bu'r *diabol* dros gryn amfer yn feistr arnoch, gan eich tywys i droseddu yn erbyn Duw, trwy halogi ei enw a'i ddydd sanctaidd; a hynny trwy'r cyfryw ddifyrrwch ofer ag fydd yn dangos yn eglur ei lywodraeth arnoch! Ac oni ddarfu i chwi barhau yn y pethau hyn gyd ag ychydig neu ddim blinder, gan obeithio er hynny i bob peth fod o'r goreu? Nage, ai onid hyn mewn rhyw fesur yw'ch cyflwr etto? Mi welaf eich bod yn cyfaddef maiê. Mae'n amlwg gan hynny fod eich adduned a'ch cyfammod bedydd chwi wedi cael eu haml dorri; ac y mae angenrheidrwydd anhepcorol i chwi ddychwelyd at Dduw, a dechreu'r cwbl o'r newydd.

P. Pa fodd y rhaid i mi ddechreu o'r newydd?

G. Trwy gyfaddef mai drwy eich ymadawiad â Duw, i chwi eich dwyn eich hunan i *gyflwr o bechod a thrueni*, wedi ymddieithrio oddi wrth Dduw, yn dueddol i ddrwg, ac am hynny mewn *gelyniaeth â Duw* yn eich calon, mai am y pethau hyn eich bod yn haeddu ei ddigofaint, ac yn sefyll ar fin distryw, wedi eich gorchguddio gan euogrwydd.

P. Yr wyf yn foddlon i ymadael â phop pechod, troi at Dduw, a gwneud yn well; a wafanaetha hynny?

G. Bwriadau da ydyw y 'rha'in, ond nid ydyw yn ymddangos eu bod yn tarddu oddi ar egwyddor gywir. Chwi a ymadewch â phechod ac a wnewch yn well, mi welaf, gyd â rhyw hyder dirgel ar eich gwellhad a'ch gweithredoedd, ar i'r pethau hyn eich cymmwyso i gael derbyniad, ac ennill i chwi hawl yng Nghrist: Ond yspryd deddfol a hyder ynoch eich hun, ydyw hwn, gan *geisio gosod eich cyfiawnder eich hunan*. Pan welwyf chwi yn cyfaddef eich hunan yn *bechadurus, gwael, a dirmygus*, ac fel *Job* yn eich *ffieiddio eich hunan*; pan welwyf chwi yn deimladwy eich bod yn *anheilwng* o'r drugaredd

garedd leiaf, ac yn *ddiallu* o honoch eich hunan i wneuthur dim fydd dda; pan welwyf chwi yn *ymworthod* a'ch gweithredoedd goreu fel wedi eu halogi gan bechod, gan eich taflu eich hunan ger bron Duw megis yn *golledig* a *digymmorth*; heb ddim gobaith ynoch eich hunan, ond yn cael eich cynnal yn unig drwy'r addewid o iachawdwriaeth a wnaed yng Nghrist Iesu; y pryd y mae hyn nid unig yn iaith y tafod, ond yr argraphiadau hyn wedi eu hargraphu yn ddwfn ar y galon. — Pan y mae eich cefnwr fel hyn, mi a feddyliaf fod gwir waith grafol wedi cael ei ddechreu ar eich enaid.

P. Hyn ydyw fy nghygori i *anobeithio*.

G. Yn wir mi fynwn i chwi *anobeithio* am ddim cynnorthwy o honoch eich hunan, neu ar gyfrif dim a'r a wnaethoch, neu a allwch wneuthur; o blegid hyd hynny ni phrifwch yn ddyledus mo Iesu Grist, ac ni ffowch atto ef megis eich unig Iachawdwr, yr hwn a *ddaeth i bregethu goll-yngdod i'r caethion, ac i rwymo'r rhai ysig eu calon*.

P. Yr wyf yn coelio fod hyn i gyd yn angenrhiidiol i *bechadur hynod*, neu *ddyn cenhedlig*; ond myfi fum byw mewn peth ofn Duw, mi a gedwais fy eglwys ac a gredais bob amfer.

G. Yr wyf yn amcanu na chredasoch erioed mewn gwirionedd: ond am hyn mi ymddiddanaf fwy â chwi amfer arall. Yn bresennol, y mae'n amlwg na fu eich *edifeirwch* yn *wirioneddol*. Ni ddarfu i chwi erioed weled a theimlo eich perygl, yn ganlynol ni allwch mo'r bod yn gymmaint eich dymuniad i ymadael ag ef, ac y mae'n angenrheidiol. Chwychwi fuoch bob amfer yn gwenheithio i chwi eich hunan, gyd â rhyw obaith fod eich cyflwr yn ddiogel, neu yn sicr a fyddai felly pan fyddech byw dippyn gwell; yr hyn yn y gwaelod oedd pwyso arnoch eich hunan. Ac mewn perthynas i rannau eraill *edifeirwch*, megis *ymadael a phechod* — Y mae'n amlwg i chwi eich hunan eich bod yn byw

yn esmwyth mewn rhyw bechodau bychain arferol :
ac am ddychwelyd at Dduw, ni buoch erioed yn
deimladwy, mai yn ffrawd eich serchiadau ac ymar-
weddiad cyffredinol eich bywyd, eich bod wedi troi
oddi wrtho ef.

Diau, (er eich bod megis heb wybod hynny)
yr egwyddor fydd yn llywodraethu ynoch, ac ym
mhob dyn anianol, fydd egwyddor o bechod a lly-
gredigaeth. Yn lle ceisio boddio Duw, chwi o hyd
a geisiofch eich boddio eich hunan ; i geisio rhyw
foddlondeb i natur lygredig, megis pleserau cnawd-
ol, cyfoeth, parch dynol, esmwythdra, neu'r cyf-
felyb. Hyn a fu eich egwyddor weithredol drwy
eich holl ymarweddiad, yn lle ufuddhau i'r gor-
ymryn hwnnw, gwnerwch bob peth er gogoniant i
Dduw. Neg e, os chwiliwch yn fanwl, chwi a
gewch yn eich calon elyniaeth yn erbyn Duw. O-
blegid felly y dywaid yr apostol, Rhuf. viii. 7.
Synniad y cnawd (a hynny ydyw meddwl pob dyn
wrth natur) fydd elyniaeth yn erbyn Duw. Ac y
mae'r gelyniaeth hwn yn ei ddangos ei hun yn
gwrthwynebu ewyllys Duw, drwy wneuthur yr
hyn a waharddodd efe, a gadael heb wneuthur yr
hyn a orchymmynodd efe : ac hefyd yn diange o-
ddi wrth Dduw fel eich gelyn, a cheisio eich cuddio
eich hunan rhagddo ef fel Adda. Oni threuliaf-
ch ddyddiau ac wythnosau heb un meddwl difrif-
ol am Dduw, er eich bod o hyd yr amser hwn-
nw yn derbyn trugareddau ar ei law ef ? Oni
darfu i chwi ymlid a diffodd y cyfryw fyfyr-
odau y pryd y codasant yn eich meddwl ? Oni
darfu i chwi ffoi oddi wrth feddyliau difrifol am
Dduw a thragwyddoldeb, fel gelynion i'ch hedd-
ych, a'u boddi hwynt mewn gofalon bydol, ym-
diddanion gwag, a phleserau ofer ? Oni ddarfu
i chwi fel hyn ffoi oddi wrth Dduw ?—Chwi a
yddoch i chwi wneuthur hynny.

B

Hyd

Hyd yma (caniattewch i mi fod yn ddiidwyl
 gyd a chwi) yr aethoch yn gyfeiliornus, ac a fuoch
 yn anheimpladwy o'ch cyflwr truenus ac o'ch mawr
 perygl, gan eich twyllo eich hunan, a llefaru hedd-
 wch wrth eich enaid, pryd nad oedd heddwch. Yr
 awr hon ystyriwch yr hyn a glwsoch oddi wrthyf
 fi, darllenwch eich bibl, holwch eich hunan, a
 gweddiwch ar i Dduw roddi i chwi deimlad o'ch
 gwir gyflwr, ac iawn farn ym mhob peth.

Y MDDIDDAN II.

G. YR oeddwn yn gobeithio cael eich gweled cyn hyn, fy nghymmydog, fel y caem ganeufdra i ymddiddan a'n gilydd etto ar yr un testyn pwysfawr.

P. Yn wir, o's gallaf fod cyn hyfed, mae'n rhaid i mi ddywedyd nad oeddwn yn boddloni cystal ar yr hyn a ddywedafoch, fel ag y dymunwn glywed ychwaneg am hynny. Ac ni ddaethwn attoch yr awr hon, oni buasai rhyw beth a glywais yn eich pregeth ddoe.

G. Mae eich starad goneft wrth fy modd, fy nghymmydog. — Ond ym mha beth y digiais i chwi?

P. Yr oeddwn yn tybied eich bod yn ymosod yn rhy galed arnaf, ac yr oeddwn yn ofni y parchi i mi hurtio, gan dristwch.

G. Onid ydych yn tybied fod yr hyn a ddywedais yn tarddu oddi wrth gariad i'ch enaid?

P. Yr wyf yn coelio yn sicr ei fod ef.

G. A ydych yn tybied i mi ddywedyd rhyw beth nad oedd wir?

P. Mi a feddyliais felly y pryd hwnnw. Yr oeddych megis yn rhoddi barn ry galed arnaf, a'm gosod yn gyd-radd a'r gwaethaf o ddynion. Ond yr wyf yn coelio yr awr hon, mai gwir oedd yr hyn oll a ddywedafoch.

G. Beth a barodd y cyfnewidiad hwn yn eich barn?

P. Eich pregeth ddoe ynghylch *Dydd y Farn*. — Myfi a fum yn bur anesmwyth er pan glywais hi.

O blegid mae arnaf ofn mawr, pe byddai i ddydd y farn ddyfod yr awr hon, y cai ef fi yn amharod, ac yna—Duw a drugarhao wrth fy enaid truenus!

G. Fe fyddai yn rhy ddiweddar y pryd hwnnw, i lefain a gobeithio am drugaredd. Ond pa beth yn neillduol a barodd i chwi lunio y fath farn am danoch eich hunan?

P. Chwi a ddangosafoch i ni, allan o'r bummed Bennod ar hugain o St. Matthew, fod barn yn *dechreu* gyd â didoliad o'r rhai *duwiol* oddi wrth y rhai *drygionus*; a bod y didoliad hwnnw o herwydd bod didoliad wedi cael ei wneuthur yn y bywyd hwn, pryd y bu i'r rhai cyfiawn gael eu cymmeryd o blith y rhai drygionus, drwy ymadael a gweithredoedd a chyfeillach y rhai annw-iol. Nid oeddwn i yn deimladwy fod dim o'r fath gyfnewidiad wedi cael ei wneuthur ynof fi, ac am hynny yr wyf yn ofni fy mod etto mewn cyflwr o bechod, ym mha un y dewedafoch wrthym, fod holl ddynol ryw wrth natur.

G. Mae i chwi achos mawr i fod yn ofnus.—Myfi a ddywedais i chwi y cyfrifid y rhei'ny yn *gyfiawn* ar y dydd hwnnw, y rhai a ffoisiant at yr Arglwydd Iesu Grist, am gyfiawnder i'w cyfiawnhau hwynt, ac a wnaethid yn sanctaidd gan Ys- pryd Duw, gan greu ynddynt *galon newydd*, ac a ddangosafant y cyfnewidiad hwn drwy ymarwedd- iad sanctaidd hyd ddiwedd eu bywyd, pa mor llusog bynnag fuasai eu pechodau: Ac mai y rhai *drygionus* oedd y rhei'ny a fuont byw a marw heb ffydd yng Nghrist, a thrigiad Yspryd Duw yn- ddynt, pa mor drefnus a gweddus bynnag y bu- asai eu hymarweddïad.

P. Ie, hynny oedd yr hyn a'm dychrynodd i.—Chwi a ddywedafoch i ni fod y dyn cyfiawna- wedi pechu digon i'w gondemnio ef, o's byddai ef

marw

marw heb hawl yng Nghrist, ac heb gael ei dderbyn megis yn gyfiawn drwyddo ef. Ond o's caed y trugaredd ar y derbyniad hwn drwy Iesu Grist, cyn marwolaeth, na fyddai i bechodau neb gael eu cofio yn eu herbyn y diwrnod hwnnw. Ac i brofi hyn, chwi a ddangosafoch i ni, mai yn nhriniad matterion y dydd olaf, fel yr adroddwyd, gan St. Matthew, nad oes dim o bechodau y cyfiawn yn cael eu crybwyll gan y Barnwr, na dim o weithredoedd da y rhai drygionus.

G. Y rhai drygionus, hynny ydyw, y rhai a fuont byw a meirw heb deimlad gostyngedig o'u llygredigaeth naturiol a'u pechodau gweithredol, fel na ddarfu iddynt erioed drwy ffydd ddiangwam noddfa at drugaredd Duw yng Nghrist, nid oes gan y fath, ym mhriodol ystyr y gair, ddim gweithredoedd da i'w coffa; o blegid pob peth a a wneir ganddynt hwy, fydd o egwyddor gyfeiliornus; naill a'i o ran dibenion hunanol a bydol, neu er mwyn cael eu derbyn o herwydd eu gweithredoedd; yr hyn yw ceisio iachawddiaeth drwy weithredoedd y ddeddf. O herwydd hyn ni's gwneir cyfrif o'u gweithredoedd, gan na's gwnaethpwyd mewn ffydd; hynny yw, heb fod yn tarddu oddi wrth undeb â Christ drwy ffydd, heb ba un nid allwn wneuthur dim fydd gymmeradwy ger bron Duw, Ioan xv. 5. Ar y llaw arall, y rhai cyfiawn wedi cael eu derbyn drwy Grist, ni chrybwyllir eu pechodau, o blegid eu bod ym mhell o'r blaen, wedi eu maddeu a'u dileu ymaith; a'u gwafanaeth ammherffraith hwynt gan gael ei dderbyn drwy yr Iesu eu Harch-offeiriad, yr hwn fydd yn dawyn anwireda eu pethau sanctaidd, a dderbyn ar law y Barnwr haelionus daledigaeth o rās. Fel mai'r hyn sy'n bennaf yn pennodi y duwiol oddi wrth yr annwïol, ydyw, fod y naill wedi cael ei dderbyn megis cyfiawn, ac a gafodd faddeuant drwy Grist,

yn ol y cyfammmod newydd; neu gyfammmod yr Efengyl: Y llall heb erioed ddwys deimlo ei gyflwr pechadurus, colledig (yn wir yn rhy falch i'w gyfaddef ef) ni cheisiodd y drugaredd a ofodir allan yn yr Efengyl, ac felly a'r *Ddydd y Farn*, a faif ar ei waelod ei hun, heb Gyfryngwr, ac heb fadddeuant, ac am hynny a gondemnir yn ddiammeu.

P. Ond pa'm gan hynny y mae gweithredoedd yn cael eu crybwyll oll ar y diwrnod hwnnw, fel y mae'n ymddangos eu bod?

G. Myfi a roddais i chwi ddau reswm am hyn.

Yn gyntaf, O blegid er nad oeddynt yn sail o dderbyniad un dyn, etto danghofant fod dyn mewn cyflwr o gyfiawnhad: o herwydd nid allwn ddwyn ffrwyth o sancteiddrwydd, oni byddwn yng Nghrist, ac aros ynddo ef. *Ioan xv. 4.* A'r rhei'nny fydd heb weithredu yn gyfiawn, ydynt yn eu twyllo eu hunain o's tybiant eu hunain yn gyfiawn; felly y mae gweithredoedd da yn dangos gwahaniaeth rhwng crediaid a chredidwyr. *Yn ail*, O blegid fod y raddau o ffrwythlondeb yn gwneuthur gwahaniaeth rhwng y rhai duwiol eu hunain a'r rhai anrhyngau bodd i Dduw yn y byd. Mae'r raddau o ogoniant: y raddau o herwydd ei radd yn yr *uchawdwr*. Mae ei radd ef o ogoniant yn gyflatebol i'w ffrwythlondeb a'i ddiwdrwydd yn y willan.

Yn yfeddyliais ein bod ni *Grist'nogion* i gyd yn y *uchawdwr*, y naill fel y llall: Ac mai ar y *Ddydd y Farn* y cyfrifid hwy yn gyfiawn y rhai a fyddant byw yn drefnus ac yn onest, ym mhlith parrai yr oeddwn yn fy nghyfrif fy hunan a phawb oedd well na myfi; ac y byddai i'r *halogedig* a'r *annuwiol*, a phawb ac oedd yn guddiedig ddrygionus a drwg-furiad ganddynt, gael eu condemnio. — Yn wir, yr oedd yn hof i bob amser ryw sŵnau na oeddwn i.

oeddwn yn ddigon da; ni wyddwn i pa nifedi a dderbynnid yn gyfiawn; ond mi a dybiais fod gennyf well hawl na llaweroedd, neu'r rhan fwyaf yr oeddwn yn eu hadnabod.

G. Ni ddyfgasoch hyn allan o air Duw. Ond beth debygwch chwi yr awr hon?

P. Mi welaf fod y cwbl yn sefyll ar i mi gael, tra byddwyf ar y ddaear, drugaredd a maddeuant am yr hyn oll a aeth heibio; a hynny nid o herwydd dim a wnaethum i, ond trwy ffydd yn Iesu Grist. Ond beth ydyw'r ffydd honno ni's gwn i: Hyn a wn, fy mod etto o hŷd allan o'r ffordd.

G. Yn wir yr wyf yn meddwl eich bod; ac y mae hi weithian yn llawn amser i chwi ddeffro, a cheisio'r Arglwydd o ddifrif, rhag iddo eich totti ymaith ynghanol eich pechodau, a gosod eich rhan lle mae *wylo, ac udo, a rbingcian dannedd*.

P. Yn rhodd, Syr, dywedwch i mi, beth a wna i fod yn gadwedig?

G. Beth debygwch chwi am eich buchedd a aeth heibio?

P. Mi welaf i mi fod beunydd yn digio Duw, trwy dorri ei orchymmynon, a'm boddio fy hunan, nid *Ef*; am bod yr awr hon yn sefyll dan euogrwydd miloedd o bechodau, y lleiaf o ba rai a ddichon fy nghondemnio i.

G. Beth a debygwch chwi am eich gweithredoedd da?

P. Nid oes gennyf ddim i feddwl am danynt.— Mi welaf bechod ym mhob peth a wnelwyf. Fy *malchder*, yn meddwl nad oeddwn gynddrwg ag eraill, fy *mydolrwydd*, fy *ngrwagedd*, fy *yssryd ysgafn* mewn gweddi, a than wrandawriad pregethau, fyddai ddigon i'm condemnio, pe na's gwnaethwn ddim arall.

G. A pha beth yr ydych chi fedr wneuthur?

P. Mi

P. Mi a wnaf yn well, mi a egniaf yn erbyn pechod, mi a weddiaf.

G. Ond chiwi a ddywedafoch fod y dyledfwyddau hyn oll hyd yma, wedi eu cymmysgu â phechod; pa fodd gan hynny y gobeithiwch y gwnant chiwi yn gymmeradwy yr awr hon? Neu pe gall ech wneuthur y dyledfwyddau hyn mor dda ag y mynnech, nid yw'r cwbl ond eich angenrheidiol a'ch rhwymedig ddyledfwydd: nid all y gweithredoedd da a wneloch, wneud iawn am drofeddiadau a aeth heibio. O herwydd yr holl achosion hyn, drwy weithredoedd y ddeddf ni chyfaawnheir un enawd.

P. Ni welaf i un ffordd—O's bu erioed enaid colledig, diau mai fy un i ydyw.—Beth a wnaf?

G. Cred yn yr Arglwydd Iesu, a chadwedig fyddi. Act. xvi. 31. Hyn yw gwaith Duw, credu o honoch yn yr hwn a anfonodd efe; Ioan vi. 29. A thrwy hwn y cyfaawnheir pob un sydd yn credu, oddi wrth bob peth, Actau xiii. 39. Deuwch yn noeth, pechadurus, a di-gymmorth fel yr ydych, at Dduw trwy Grist am drugaredd. Efe a ddichon yn gwbl iachau y rhai trwyddo ef sy'n dysod at Dduw, gan ei fod ef wedi marw drostynt, ac yn byw b'n amser i eiriol drostynt, Heb. vii. 25. Efe a all eich golchi oddi wrth euogrwydd eich holl bechodau, dinistrio grym a llywodraeth pechod ynoch, eich sancteiddio yn gwbl mewn corph, enaid ac yspryd, a'ch cyflwyno i'r Tad yn ddi-frycheulyd ac yn ddisai.

P. Nid oes gennyf un math o amheuaeth am allu Crist i achub, o herwydd Mab Duw yw efe. Ond yr wyf yn ofni nad ydwyf ddyn cyfaddas i gael ei achub.

G. Er mwyn penderfynu hynny, edrychwch i mewn i'ch Bibl. Yno y gwneir y cynnigiad hwn o iachawdwriaeth: Daeth Crist Iesu i'r byd i gadw pschaduraid, 1 Tim. i. 15. Yr awr hon beth debygwch.

bygwch chwi? A ydych chwi o nifer y rhai y daeth efe i'w cadw, a'i nid ydych?

P. Ond ni wna ef, nid yw yn achub y *cwbl* bechaduriaid.

G. Hynny yw, o herwydd *na ddeuant atto ef i gael eu hachub*. Am hyn mae ef yn achwyn, *Ioan v. 40. Ni fynnwch chwi ddysod attaf fi, fel y cefoch fywyd*.

P. Ond mi welaf y crybwyllir ammodau priodol megis yn angenrheidiol i *gysfaddasu* dynion, yr hyn yr wyf yn ofni nad oes gennyf fi. Fe a ddywedir, "Edifarhewch a chredwch yr Efengyl;" ac "Y neb a grede ac a fedyddir a fydd cadwedig."

G. Os ydych chwi yn flinderog gan faich pechod, yn ei ffeiddio, ac yn ddifrifol yn chwennych cael eich achub oddiwrth yr euogrwydd a'r llygreddigaeth o hono ef;—y mae *gwir edifeirwch* wedi dechreu ynoch. Ac o's i'r diben hwn yr ewch at Grist, fel y gosodir et allan yn yr efengyl, hon yw'r ffydd fydd yn achub. Ac am *fedydd*,—Yr ydych eisoes wedi cael eich bedyddio â *dwfr*; ac o's ydych yn ewyllysgar i adnewyddu a sicrhau eich adduned bedydd, deuwch at Grist, i dderbyn allan o'i gyflawnder ef y grâs ysprydol oddi fewn, sef, "Y bedydd o dân ac o'r Yspryd glân:" O blegid efe yn unig a all ei roddi ef.

P. Fe a ddywedir, *Llawer a geisiant fyned i mewn, ac ni's gallant*; ac nid pob un ag fydd yn *dywedyd wrthyf Arglwydd, Arglwydd, a ddarw i mewn i deyrnas nesoedd*. Hyn fydd yn peri i mi ofni a chadw draw.

G. I ba le gan hynny yr ydych ar fedr myned?

P. Ni's gwn i am un lle; o blegid nid oes un enw arall dan y nef, drwy'r hwn y gall un fod yn gadwedig.

G. Gan hynny ffowch at Grist—i ddiange rhag cyflog pechod, melldith y gyfraith, a digofaint Duw:

Duw: Ffowch atto ef am faddeuant a heddwch, gras a gogoniant. Ac o's nad ydyw *ymgeisto* i fyned i mewn i'r deyrnas yn ddigon, *ymdrechwch*. O's bydd i lawer a ddywedant *Arglwydd! Arglwydd!* ballu; bydded hyn yn ymadrodd eich calon a'ch bywyd, yn gystal ag ymadrodd eich tafod. Er, gwed'r cwbl, nid un math o ddiwydrwydd a gallu o honoch eich hunan ydyw'r hyn a ynnill i chwi dderbyniad. Ond pan fyddo ffydd yn *gywir*, yn fywiol, ac yn gadwedigol, fe fydd y rhai'n a'r cyffelyb weithredoedd yng nglyn a hi.

P. Dyna'r peth yr wyf yn ofni, nad yw fy ffydd i ddim yn gywir.

G. Os ydyw eich ffydd chwi yn ffydd gywir, ni fydd gennyhych hyder ar ddim fydd yn och eich hunan, dim gweithredoedd neu allu o'ch eiddo eich hunan; ond chwi a ymddiriedwch yn unig ar addewid Duw o drugaredd a wnaed yng Nghrist.—Gwir ffydd a fydd hefyd mewn rhyw radd yn fywiol, gan ei dangos ei hunan mewn awydd-fryd dros Dduw a ddiwioledeb, a milwriaeth sefydlog yn erbyn pechod. A'r ffydd hon a fydd hefyd yn *gadwedigol*: Chwi a waredir drwy hynny nid yn unig oddi wrth euogrwydd, ond oddi tan rym pechod, a llywodraeth eich chwantau; a hyn rydd i chwi obaith a disgwyliad da, ac yn raddol gred ddiogel, y cewch eich achub rhag digofaint yn nŷdd mawr yr Arglwydd Iesu.

P. Ni fedraf weled fod gennyf y ffydd hon; ac am hynny ni feiddiaf gredn y maddeu Duw i mi ac i'm derbynniff.

G. Gan hynny deitwch at Grist, derbyniwch addewidion Duw trwyddo ef, ac ymddiriedwch ynddynt, fel y byddo i'ch ffydd dyfu i fynu i hyn. O herwydd y ffydd hon ei hunan fydd o *weithrediad Yspryd Duw*, ac am hynny i'w cheisio ganddo ef mewn gweddi, drwy gyfryngdod Iesu Crist.

P. Ni

P. Ni *feiddl*af fel hyn goffeiddio'r addewidion, dyfod at Grist, ac ymddiried ynddo ef, o herwydd yr ydwyf yn hollol anheilwng o'r drugaredd leiaf.

G. Pa brŷd y tybiwch y gwnewch eich hun yn deilwng?

P. Nid byth.

G. Gan hynny deuwch atto ef yn uniawn fel yr ydych, i gael eich gwneud yn deilwng.

P. A allaf fi *feiddio* dyfod fel hyn at Grist, ac ymddiried ynddo ef am iachawdwriaeth?

G. Nac ymddiriedwch ar fy ngair i, ond gwrandewch air Duw. Y mae ef yn eich gwahodd i ddyfod: "O deuwch i'r dyfroedd, bob un y mae syched arno, *Esay* lv. 1. Y mae efe yn gorchymmyn i chwi ddyfod. "Hwn yw ei orchymmyn ef, gredu o honom yn enw ei Fab ef I. Grist." Y mae efe yn addo derbyn y rhai a dder, "Yr hwn a dder attaf fi, ni's bwrir ef allan ddim," *Joan* vi. 37. Y mae efe yn bygwth o'r na ddeuwch: "Y neb ni chredo a gondemnir, *Marc* xvi. 16.

P. Ond at bwy mae'r geiriau hyn yn cael eu cyfeirio?

G. Attoch chwi, attaf fi, ac at bob un fydd yn eu clyweid hwynt: Pregethwch yr Efiengyl i bob creadur, *Marc* xvi. 15. Y maent yn cael eu cyfeirio yn neulltuol at y rhei'ny a welant eu heisiau o iachawdwriaeth, oblegid hwy yn unig a'u derbyniant hwynt. Deuwch attaf fi bawb ar y fydd yn flinderog ac yn llwythog, a mi a esmwythâf arnoch, *Math*. xi. 28,

P. Y mae'r rhesymau hyn allan o'r ystyryr yn cau fy ngenau i. Ond etto ni fedraf fi ddim credu y derbyn Crist y fath bechadur ag wyf fi.

G. Hyn ydyw'r peth a ddywedais i o'r blaen: Nid o ddyn y mae ffydd, ond rhôdd Duw, a weithredir gan yr Yspryd yn y rhei'ny a glywant yr Efiengyl.

Efengyl. Am hynny ceisiwch hon a phob grâs Duw arall drwy weddi, yn Enw'r Iesu. Ac, i'ch cefnogi yn hyn, ystyriwch ddarfod i Dduw noddi Crist i'r bwriad enwedigol hwn, i achub *pechaduriaid*. Er mwyn hyn y daeth ef i'r byd, er mwyn hyn y llafuriodd. yr wylodd, ac y gwaedodd ef; er mwyn hyn y mae ef yn teyrnasu ac yn eiriol yn y nefoedd. Y mae ef mor bell oddi wrth fod yn anewyllysgar i achub, fel ag y mae yn digio wrthynt, y pryd na ddeuant atto i gael eu hachub. Pan oedd ef ar y ddaear, efe a wylodd dros *Jerusalem* o herwydd hyn.

P. Ni's gwn i pa beth i'w ddywedyd.

G. Beth ydych ar fedr wneuthur?

P. Y mae arnaf fawr ofn na chaf fyth fod yn gadwedig. Ond mi wn nad oes un fferdd arall ond rhad drugaredd Duw yng Nghrist. Am hynny mi a'i ceisias tra fyddwyf byw; ac o's derfydd am danaf, fe geiff hynny fod wrth droed croes Crist, yu llefain am drugaredd.

G. Parhewch y bwriad hwn, ac wele holl addewidion gwerthfawr yr Efengyl yn eiddo chwi.— Ond gwyliwch rhag i chwi adael i'r argraffiadau da hyn wisgo ymaith, ac felly ymorphwys mewn gau heddwch. Na cheisiwch orphwysdra mewn un man ond yng Nghrist. Gwyliwch rhag i ofalon bydol neu blefau ymchwelyd eich meddylfryd oddi wrth bethau Duw, ac rhag i bechod flino'r *Ts Pryd glân*. Cofiwch y gair sydd yn dywedyd, *O thyn neb yn ol, nid yw fy Enaid yu ymfoddloni ynddo*.

Y M D D I.

Y MDDIDDAN III.

P. **S**YR, yr wyf yn gobeithio na ddigiwch o herwydd y blinder yr wyf yn ei roddi i chwi : ond y mae arnaf eisiau eich cyngor yn fawr.

G. Nid rhaid i chwi mor trefnu escusion, fy nghyfaill. Da fyddai gennyf, pe rhoddai holl bobl fy mhlwyf i mi yr un blinder ag yr ydych chi yn ei roddi. Ond beth yw'r achos ?

P. Mi fum dros amfer fel na bum mi erioed o'r blaen yn fy holl fywyd : Mi fum yn ofni y cawn fy namnio. Hyn a'm llanwodd i o feddyliau ac ofnau ddŷdd a nôs. Nid oedd raid i chwi fy rhybuddio o'r perygl o ofalon bydol a phleferau ; o herwydd, pa le bynnag yr oeddwn, neu pa beth bynnag a wnawn, fy mhechodau ac uffern oedd yn wastadol o flaen fy llygaid.

G. Beth a feddyliafych am eich pechodau ?— Ym mha liw yr ymddangosafant i chwi ?

P. Pechodau a wnaethum er's llawer o flynyddoedd, a godafant yn fy meddwl, ac a'm condemnafant. Y coffadwriaeth o bechodau fy ieuenctid a'm dilynodd, fel pe cyflawnafid hwynt ddoe.— A rhai yfscrythurau caledion a glywais ac a ddarllenais, ydynt fel barnau o gondemniad yn fy erbyn. Yr wyf yn coelio fy mod wedi meddwl ganwaith am y geiriau hyn : *Gysfog pechod yw marwolaeth,*

C

G. A

G. A fupoch chwi yn edrych i mewn i'ch calon, ac yn gweled ac yn wylo o blegid y llygredd fydd yno?

P. Nid oeddwn i arferol o ddeall beth yr oeddych yn feddwl wrth *edrych i mewn i'r galon*; ond yr wyf yn tybied fy mod yn deall yr awr hon. Yr wyf yn canfod ynof fy hunan dueddrwydd cryf at laweroedd o bechodau, er fy mod yn sicr yn fy meddyliau fy mod yn haeddu digofaint Duw o achos cyd-fynio a'r tueddiadau hyn yn yr amser gynt. Yn wir y mae hi yn llawer gwell gyd â mi nag a fu hi cyn hyn. Yr oeddwn yn cael fy arwain gan fy nghalon ddrvgionus fy hunan i ymhyfrydu mewn cymdeithas ofer; i fôn am danaf fy hunan mewn modd ysgafn gwâg; i fod yn awyddus ar ol y bŷd; i fyned yn ysgafn ym mlaen, neu yn hollol i efgeluso gweddi a dyledswyddau eraill, megis baich trwm; ac i fod yn euog o bechodau eraill. Yr awr hon, mawli i Dduw, nid ydyw hi ddim felly; ond y mae fy holl feddyliau i, mewn rhyw fodd, wedi eu cymmeryd i fynu ynghylch gofal yr enaid, a'r bŷd fydd i ddyfod.

G. Yr wyf yn ofni nad adwaenoch eich calon cytal ag yr ydych yn tybied. Yr ydych megis yn tybied fod pob peth eisoes yn newydd ynoch.— Ond na thwyller chwi: nid ydyw'r fath gawell o adar aflan, ag yw calon pob dŷn wrth natur, ddim mor hawdd i'w lanhau oddi wrth ei amryw- iol nwydau a'i chwantau llygreddig. Nid yw y rhai hyn a debygid eu bod wedi cael eu diwreiddio allan, ond yn cyfgu dros amser: Byddwch wyliadwrus gan hynny; ryw ddiwrnod hwy a ddadebrant drachefn. Nid ydyw rhai o honynt, fe allai, ond wedi eu cyfnewid am rai eraill mor ddrwg a pheryglus a hwythau, megis balchder, rhyfig, a'r cyffelyb.

P. Yn

P. Yn wir, Syr, yr oedd arnaf beth ofn hynny. O herwydd gwybyddwch, mai ryw ddiwrnod yn oeddwn yn meddwl pa fath bechadur truenus oeddwn, a pha beth a ddenai o honof yn y bŷd nefaf: y prŷd y daeth y geiriau hyn yn grŷf i'm meddwl: *Meddyginiaethaf eu hymchweliad hwynt, taraf hwynt yn rhad.* Mae'n sicr gennyf eu bod yn rhyw le yn y fsgrythur, ond ni fedraf gael gafael ynddynt. Pa fodd bynnag, hwy a roddasant i mi lawer o gyffur, ac mi fum yn bur efmwyth er hynny. Yr awr hon, mae cymmydog y bum yn ymddiddan ag ef, yn dywedyd i mi, *Fod hwn i gael edrych arno fel gair oddi wrth Dduw*, a'm bod o hyn allan i edrych arnaf fy hun fel dyn dychweledig. Ond yr wyf yn otni mai rhyfyg fyddai hyn. Yn awr, beth a debygwyd chwi am hyn?

G. Mae'n rhaid i mi ddeisyf cael peth amier i roddi barn ar yr ymosyniad hwn; faith mlynedd, o leiaf, cyn y gallwyf roddi ateb sicr iddo.

Y geiriau a grybwyllafoch ydynt yn y prophwyd Hosea, xiv. 4. Fe a'u llafarwyd hwynt fe allai yn fwy enwedigol ynghylch dychweliad yr Iudde-won a gaethgludafid: ond y maent yn cynnwys addewid felus yn hollol yn null yr efengyl, ac am hynny yn rhydd i bob enaid gostyngedig i'w croesawu trwy ffydd. Mae'r prophwyd, chwi a welwch yn y wers 1, 2, 3, yn cynghori'r bobl i edifeirwch ac ymddarostyngiad o herwydd pechod: *Ymchwel Isreal, at yr Arglwydd dy Dduw; canys ti a syrthiaist trwy dy anwiredd.* Cymmerwch eiriau gyf i chwi, a dychwelwch at yr Arglwydd: *dywedwch wrtho, maddeu yr holl anwiredd; derbyn ni yn ddaionus.*—O herwydd ynot ti y ceiff yr amddisad drugaredd. Yr awr hon gan fod Duw wedi rhoddi i chwi deimlad o'ch cyflwr pechadurus digymmorth, a dymuniad i ddychwelyd atto ef, fel yr hyn y

mae'r prophwyd yn ei ddarlunio yma megis paratowwl i ateb o heddwch, yr wyf yn gobeithio fod yr addewid cynlynol yn perthyn i chwi: *Meddyginiaethaf eu hymchweliad, caraf hwynt yn rhôd; canys trodd fy nig oddi wrtho*, gwers 4. Yr wyf yn gobeithio hefyd, fod y cyffur hwnnw a gawfocn wrth gymhwyso yr addewid attoch eich hunan drwy ffydd neilltuol, yn tarddu oddi wrth Yspryd Duw: Yn yr un modd ag yr wyf yn edrych ar yr argyhoeddiad hwnnw o bechod, yr hwn a'ch llanwodd ag ofn ac hunan-ymddarostyngiad, y pryd yr oeddych yn galw i'ch cof eich pechodau, a barn Duw a ddatcanwyd yn erbyn pechaduriaid, i fod yn waith yr un Yspryd. O herwydd efe fydd yn argyhoeddi y byd o bechod ac o gyfiawnder. Ond hyn raid i mi ddywedyd wrthyh; mae'r teimladau hyn oll i gael eu hammeu, nes y gwelom pa ffrwyth a ganlyn yn y galon a'r fuchedd. O herwydd er bod y rhai'n ar rai amserau drwy Yspryd Duw, ac yn dyfod a chanmoliaeth ddâ gyd a hwynt, pryd, fel yn eich achos chwi, y maent y mor agos ynglŷn â gair Duw; etto mae'r gelyn eneidiau ar rai amserau yn peri cyffelybiaethau i'r profiadau teimladwy hyn, i dwyllo. Ac y mae'n ammhossibl dywedyd pa faint a eill ein tymmerau natturiol a'n hysprydoedd ni weini i hynny.

P. Yn rhodd Syr, dywedwch i mi yn eglur beth a feddylwch o'm cyflwr i.

G. Satan, meddaf i chwi, fydd ar rai amserau yn ymrithio yn angel goleuni, er mwyn twyllo. — Y profiadau teimladwy hynny y mae'n rhyngu bodd i Yspryd Duw eu rhoddi ar rai amserau, ac argraffiadau a wneir ar feddyliau dynion, o ba fath y mae'r cyfryw a elwir yn y 'sgrythur, *tangeddyf gan gredu, a llawenydd yn yr Yspryd Glan*. Y rhai hyn y mae'r gelyn ar rai amserau yn eu dynwared, ac felly yn denu rhagrithwyr i falchder ysprydol,

ie,

Calvin Jones is 7

ie, a'r duwiol ar rai amserau, fel ag y mae yn eu chwyddo i fynu, a'u gwneud yn esmwyth ac yn ddiofal. Ond y mae dau arwydd o râs, y rhai ni wna, ac ni ddichon y diafl eu gwneuthur; y rhai hyn ydynt calon sanctaidd, yn ddiysgog yn casâu pechod; a buchedd sanctaidd, gan barchu holl orchymmynion Duw. Ceisiwch y rhai'n, a dangoswch y naill drwy'r llall; a pharhewch dros ennyd hir fel hyn i addurno eich proffes — Yna ni bydd gennyf yr amheuaeth lleiaf nad ydych mewn cyflwr o râs.

P. Môr bell ag yr adwaen fy nghalon fy hun, ni ddigiwn i mo Dduw yn cwylltgar er yr holl fydd. Yr wyf yn caru y rhei'ny fydd yn ymddangos yn weinidogion iddo ef, ac a awn ar fy nwyllaw a'm gliniau i wneuthur daioni iddynt, neu i wneuthur eraill fel hwythau. Yr wyf yn caru clywed ei air ef, gweddio, ac ymddiddan am bethau da; ac yr wyf yn tybied y medrwn farw mewn hyfrydwch o's rhyngai bodd iddo ef.

G. O'r goreu. Arwyddion da ydyw rhai'n. Ond hyn ydyw gwresogrwydd eich cariad cyntaf. Ni fydd hi ddim felly gyd â chwi bob amser. Felly yr oedd hi gyd â'r Israëliaid ar ol myned trwy'r môr côch, y Galatiaid, ac Eglwys Ephesus. Ond fe oerodd pob un o'r rhai'n ar ôl hynny: A'r prophwyd Jeremi, ii. 2, St. Paul, Gal. iv. 15, a'n Harglwydd, Dat. 2, 4, a'u ceryddasant hwy am hynny.

P. Syr, yr wyf yn coelio y gwyddoch fy mherogl yn well nag y gwn i fy hunan. Yn rhodd cyfarwyddwch fi pa beth a wnaif.

G. Ymdrechwch i wneuthur eich galwedigaeth a'ch etholedigaeth yn sicr ac yn amlwg i chwi eich hunan ac i eraill, drwy ddwyn ffrwythau cyflawn-der mewn ymarwaddiad da.

Fy nghyngor cyntaf yw, " Bydd ostyngedig, ac ymollwng i rodio gyd â'th Dduw." Gadewch i'r coffadwriaeth am eich bywyd gynt, o bechod a ffolineb barhau i'ch gorchguddio â chywilydd. — Adgofiwch yr amrywiol ystyriaethau atcas a gynhwyfir mewn bywyd a dreuliwyd hyd yn hyn mewn gwrthryfelgarwch yn erbyn Duw; tros ba amser yr oedd Ef beunydd yn pentyrru trugareddau arnoch chwi a'ch teulu; gan roddi ymborth a dillad, iechyd a nerth; ac a barhaodd y trugareddau hyn i chwi, tra'r oeddych yn anghofio y llaw a'u rhoddodd hwynt, ac a dalasoch iddo ddrwg am dda. Efe a'ch arbedodd yn eich holl annogaethau; ac o'r diwedd a agorodd eich llygaid i weled eich perygl, a'ch cyffrodd i'w ochelyd ef, ac yr awr hon a roddodd i chwi obaith dâ drwy rās o etifeddu bywyd tragywyddol. Fel hyn tynwch gyffelybiaeth rhwng yr hyn a wnaeth Duw, a'r hyn yr ydych yn ei haeddu, ac felly dyfsgwch *ostyngiiddrwydd*. Cedwch hefyd lygad gwyliadwrus ar y gweddill o bechod oddi fewn i chwi etto. A gadewch i bob tueddiad pechadurus, meddwl ofer, anewyllyfgarwch i ddyledfwydd, a phall ynddo ef, ddysgu i chwi fod yn ostyngedig ac ofni. Fel hyn, gan fod yn ddiffygiol o honoch eich hunan, edrychwch i fynu at Dduw am gynnorthwy gwaftadol, fel plentyn bychan di-allu; gan ddifgwyl drwy gyfryngdod Iesu Grist, cael eich cynnorthwyo ym mhob angen.

Fy nghyngor nesaf ydyw, Cadwch *gydwybod ddirwystr*. O's gwnaethoch gam â neb, na fydded cywilydd arnoch ei gyfaddef ef; ac yn ol eich gallu gwnewch daledigaeth: fel na byddo i'r dioryd beth aros gyd â chwi. Cymmerwch ofal *rhag blino Yspryd Duw* drwy ymarweddiad annuwiol, rhag i chwi ei *gyffroi ef i ymadael â chwi*. I'r diben hwn, gwyliwch ar eich calon, attaliwch ei chyn:

ehynhyrifiadau cyntaf hi i bechod, a byddwch wyl-
iadwrus yn erbyn profedigaethau oddi allan ; gan
sefydlu eich llygad yn neilltuoel ar y pechod hwn-
nw y buoch hyd yn hyn yn barottaf i gael eich am-
gylchu ganddo, O's un amser y bydd i bechod gael
yr oruchafiaeth arnoch, na cheisiwch ei anghofio
ef, neu ei guddio ef yn eich mynnes ; ond ewch at
Dduw yn ebrwydd ; cymmerwch gywilydd i chwi
eich hunan ; pleidiwch addewidion yr efengyl i
bechaduriaid sydd yn dychwelyd ; gan edrych ar
Iesu Grist fel eich holl ddigonol aberth, ac *Eiriol-
wr* gyd â'r Tad ; ac byth na orphwyswch ym-
ryson gyd â Duw mewn gweddi, nes iddo ef dra-
chefn lefaru heddwch i'ch enaid cythryblus, a'ch
llenwi gyd â mwy o ofn rhag ei ddigio ef.

Gan fy mod yn gobeithio eich bod yr awr hon
wedi eich plannu yng ngwinllan Duw, *Byddwch
ffrwythlon*. Cadwch ar eich calon deimlad o gar-
iad Duw i bechaduriaid yng *Nghrist Iesu*. Ystyr-
iwch yn enwedigol, yr hyn a wnaeth Duw i chwi,
gan eich galw o dywyllwch i'w ryfeddol oleuni.—
Cofiwch eich bod yn gorwedd mewn trwm-gwsg
pechod a diogelwch marwol, pan ddeffrôdd Duw
chwi i weled y perygl a diangc rhagddo. Meddyl-
iwch pa fath a fuasai eich cyflwr yn nhragywydd-
oldeb, pe gadawfai Duw chwi i chwi eich hunan.
Meddylwch pa nifer sydd etto yn myned ym mlaen
yn yr un llwybr marwol y rhodiaf och unwaith yn-
ddo. A gadewch i deimlad o gariad neulltuoel
Duw ta ag attoch, eich cymmell i ryw daledigaeth.
Cerwch ef, am iddo ef yn gyntaf eich caru chwi. A
gadewch i gariad i'ch Tad nefol dueddu a llywod-
raethu eich meddyliau, eich geiriau a'ch gweithred-
oedd.

Gadewch i'ch myfyrdodau am Dduw fod yn felus
ac yn aml. Dyrchafwch eich calon atto ef, yr
hwn a wel yn y dirgebydd, ac a chwilia'r calonau a'r
arennau.

arennau. Ceisfych gymmunde b agos gyd â *Thad* eich bysryd ; ac i'r diben hwn, ymdrechwch i dynnu eich meddyliau oddi wrth bethau bydol, ac i dderchafu eich ferchiadau o'r ddaear i'r nef, at y pethau hynny y rhai ni welir ond gan lygaid ffydd. Fel yn y modd yma y galloch *rodio drwy ffydd*, gan gael eich cyfarwyddo ganddi, megis llygad yr enaid, a'ch dyrchafu drwyddi hi i fod a'ch *meddyliau yn nesolaidd* ; fel y caroch ac yr ymhyfrydoch yn Nuw.

Yn lle eich *ymddiddanion ofer gynt*, o hyn allan arferwch eich tafod er gogoniant i Dduw ; gan *ddywedyd yn dda am ei enw ef* ; mewn gweddi a diolchgarwch i'ch Cymmwynaswr mawr ; gan ddywedyd i eraill yr *hyn a wnaeth efe i'ch enaid* ; gan rybuddio pechaduriaid o'u perygl, ac annog y rhei'ny fydd yn ofni Duw i fod yn hyf ac yn gallonog yn ei wasanaeth ef.

A gadewch i'ch *ymarweddiad yn y byd* fod y fath ag a weddai i'r efengyl. Chwi a alwyd i *ymdrechu bardd-deg ymdrech y ffydd* ; edrychwch *na ymollynged*, ac *na flin*och yn *gwneuthur daioni*. Danghofwch eich bod yn *fyw i Dduw drwy dreilio eich bywyd iddo ef*, drwy eich cyflegru eich hunan i'w wasanaeth ef, a thrwy ddiwydrwydd yn hynny.—Gwnewch ryw beth erddo ef, yr hwn a wnaeth gymmaint erddoch chwi. Byddwch garedig tu ag at bawb, o herwydd gwaith dwy-law Duw ydynt : Gwnewch dda i bawb yn ol eich gallu. Eich amfer a'ch nerth, a phob talent arall a roddir i chwi i'w gwellhau, treuliwch hwynt mewn gweithredoedd o elusengarwch a chariad.—Gadewch i'ch calon ymhelaethu tu ag at bawb, ac nid llysu eich gelynion : Gadewch i'r rhai'n gael eich gweddiau a'ch maddenant, a byddwch barod i *orchfsgu drygion* i'w ddaioni.

Edrychwch

10101

made in the year
1810

Edrychwch hefyd ar fod i chwi ddangos grym duwioldeb yn y cyflawniad cydwybodol o ddyledswyddau perthynol: byddwch a'ch ferch yn fwyn-aidd ac yn dyner o galon tu ag at bawb o'ch hamgylch. Tu ag at y rhei'ny fydd o'ch teulu danghofswch eich hunan yn siampl o arafwch, cariad a hir-ymaros. Amlygwch eich gofal am eu heneidiau yn gyftal a'u cyrph, drwy ymarferiad defosiwnol parhaus o ddyledswyddau teuluol. Gadewch i'r rhei'ny o'ch tylwyth a'ch cydnabyddiaeth weled fod gennych *galon newydd*, trwy ddilyn *buchedd newydd*, gan astudio ym mhob peth i gyd-ymffurfio âg ewyllys Duw. Byddwch fanwl a chydwybodol yn eich holl orchwylion. *Talwch i bawb eu dyledion; teyrn-ged i'r hwn y mae teyrn-ged yn ddyledus; toll i'r hwn y mae toll*, yn gyftal a phob dyled gyfreithlon arall; nid yn twyllo na'r brenhin na'ch cyd-ddeiliaid, nag mewn unr modd yn rhoddi annogaeth i'r cyfryw ag fydd yn gwneuthur hynny.

Danghofswch barch enwedigol i'r rhei'ny *fydd o deulu'r ffydd*, pawb ag fydd yn ddifrifol yn dduwiol, er mwyn Crist. O herwydd, fel gan fod pawb yn y dechreuad wedi cael eu creu ar ddelw Duw, ynddynt *bwyr* y mae'r ddelw hon mewn rhyw fesur wedi cael ei hadferu. Y rhai'n gan hynny mewn modd enwedigol a berthynant i Grist, wedi eu golchi oddi wrth eu pechodau yn ei waed ef, a'u sancteiddio gan ei Yspryd. Ac i'ch bywiogi i fwy diwydrwydd yn y gwaith a'r llafur hwn o'ch cariad, golygwch yn aml gyd â llygaid ffydd y taledigaeth gogoneddus a ofodwyd o'ch blaen, y trawgyddol bwys gogoniant yr hwn a roddir y diwrnod hwnnw, pan fyddo Crist yn gwobrwyo gweithredoedd o drugaredd a chariad, a wnaed yn ei efengyl ef, fel pe a'u gwnaethid iddo ef ei hunan,

Wedi

Wedi eich bywhau gan yr egwyddor hon, a'ch annog gyd â'r fath ddisgwyliad, ymdrechwch i gynyddu mewn gwybodaeth, a phurdeb, a ffydd, a chariad, ac ofn duwiol; mewn arafwch, a thirïondeb, a phob grâs Crist'nogol. — Astudiwch i ddwyn ymlaen ogoniant Duw, lleshad pawb, a'r fath dymmer yn eich enaid eich hunan, ag a'ch gwnelo yn gymmwys i gael rhan o etifeddiaeth y saint yn y goleuni. Ac er mwyn dwyn ymlaen y gwaith hwn o sancteiddrwydd ynoch, disgwyliwch am fendith a grâs Duw yn yr ymarferiad cydwybodol o'r ordinhadau, mewn gweddi gyhoedd a dirgel, gwrando a darllen gair Duw, a chadarnhau eich cyfammodyn â Duw wrth ei fwrdd ef. Fel hyn y gallwch gobeithio bod yn winwydden ffrwythlon, a phrofi yn eich enaid y bendithion hynny, y rhai mae'r prophwyd yn uniawn yn eu chwanegu at yr addewid honno o drugaredd rad, ym mha un y cawsoch gymmairt o gyflur, *Hosea xiv. 5, 6, 7. Byddaf fel gwylith i Israhel; efe a fiodena fel y lili, ac a leda ei wraidd megis Libanus; yn tyfu i fynu mewn ffydd a chariad, ac yn gwreiddio i lawr mewn gostyngedd drwydd. Ei geingciau a ymwafgarant, a bydd ei degwch fel yr olewydden, a'i arogl fel Libanus. Y rhai a arhosant dan ei gysgod ef a ddychwelant o'u holl grwydriadau; adfywiant fel yd, blodeuant hefyd fel y winwydden; bydd eu harogl fel gwinwydden. Libanus, yn dëg, yn ffrwythlon, ac yn foddus yng ngolwg Duw.*

P. Syr, Yr wyf yn diolch i chiwi. Mi a welaf waith mawr o'm blaen; ond, drwy gymmorth Duw, yr wyf yn gobeithio y byddaf abl i ddal allan hyd y diwedd.

G. Rhaid i chiwi ddisgwyl llawer o anhawfdrâu a gwrthwynebiau. Y ffordd i'r nef ydyw ffordd y groes, a thrwy lawer o orthrymderau. Y byd, y cnawd, a'r cythraul, ydynt elynion cedyrn, ac y

maent

ch
i
ld,
ir-
i
a'r
ch
int
ith
n-
dol
el,
ch
yn
on,
nai
yr
y
7.
ac
nu
wr
af-
ogl
a
dd,
fel
yn
laf
th
dal
tra
ddd
y
y
nt